

KALEVI AHO *RITUALS*

KYSYMYSTEN KIRJA
VIOLA CONCERTO
SYMPHONY No. 14

MONICA GROOP mezzo-soprano
ANNA KRETTA GRIBAJCEVIC viola
HERMAN RECHBERGER darabuka & djembe

CHAMBER ORCHESTRA OF LAPLAND JOHN STORGÅRDS

AHO, KALEVI (b. 1949)

CONCERT FOR CHAMBER ORCHESTRA (2006–07)

KYSYMYSTEN KIRJA (THE BOOK OF QUESTIONS) (Fennica Gehrman)

24'27

Suite for mezzo-soprano and chamber orchestra (2006)

Texts: Pablo Neruda, translated into Finnish by Katja Kallio

[1]	I. Jos olenkin · If I Just Had	2'55
[2]	II. Ruusun asu · The Rose's Apparel	2'07
[3]	III. Merenneitojen kyynel · A Mermaid's Tears	2'35
[4]	IV. Minne päätty sateenkaari? · Where Does the Rainbow End?	3'06
[5]	V. Nainen unessa · The Woman in the Dream	1'00
[6]	VI. Mitä merkitystä? · What Meaning?	1'57
[7]	VII. Lapsuuteni kuollessa · When My Childhood Died	1'38
[8]	VIII. Tunneli · The Tunnel	1'41
[9]	IX. Kun näen meren · When I See the Sea	1'20
[10]	X. Kukkiva omenapuu · The Flowering Apple Tree	1'22
[11]	XI. Perhoset · Butterflies	4'40

CONCERTO FOR VIOLA AND CHAMBER ORCHESTRA

24'13

(2006) (Fennica Gehrman)

[12]	♩ = 58	5'19
[13]	<i>Presto</i>	3'36
[14]	♩ = 76	5'11
[15]	Cadenza	4'21
[16]	<i>Allegretto</i>	5'44

SYMPHONY NO. 14, 'RITUAALEJA' ('RITUALS') (Fennica Gehrman)

for chamber orchestra, darabuka, djembe and gongs (2007)

30'06

17	Loitsu I (Kiihko) · Incantation I (Zeal)	10'51
18	Interludi I · Interlude I	2'08
19	Loitsu II (Kaiho ja vimma) · Incantation II (Yearning and Fury)	4'55
20	Kulkue · Procession JUKKA KOSKI <i>gongs & tam-tams</i>	6'19
21	Interludi II · Interlude II	2'15
22	Loitsu III (Lopetuksen mantra) · Incantation III (Mantra of the Ending)	3'35

TT: 79'34

MONICA GROOP *mezzo-soprano*

ANNA KREETTA GRIBAJCEVIC *viola*

HERMAN RECHBERGER *darabuka & djembe*

CHAMBER ORCHESTRA OF LAPLAND LASSE JOAMETS *leader*

JOHN STORGÅRDS *conductor*

Recorded in the presence of the composer.

All works published by Fennica Gehrman

INSTRUMENTARIUM (Anna Kreetta Gribajcevic)

Viola: Jacques Fustier, Lyon · Bow: André Vigneron, Paris

KALEVI AHO

Kalevi Aho

Kalevi Aho, one of Finland's foremost contemporary composers, was born in Forssa in southern Finland on 9th March 1949. He commenced violin studies in his home town at the age of ten, and his first compositions also date from this time. When he went to university (1968) Aho studied the violin and composition at the Sibelius Academy in Helsinki; his composition teacher was Einojuhani Rautavaara. After graduating as a composer (1971) Aho continued his studies in Berlin (1971-72) as a pupil of Boris Blacher at the Staatliche Hochschule für Musik und darstellende Kunst. From 1974 until 1988 he was a lecturer in musicology at Helsinki University, and from 1988 until 1993 he was a professor of composition at the Sibelius Academy. Since the autumn of 1993 he has worked in Helsinki as a freelance composer, and in 1994 he was awarded a fifteen-year grant from the Finnish state.

The central focus of Aho's work consists of large-scale orchestral, chamber and vocal works: his output includes four operas (*Avain* [The Key; 1977-78], *Hyönteiselämä* [Insect Life; 1985-87], *Salaisuksien kirja* [The Book of Secrets; 1998] and *Ennen kuin me kaikki olemme hukkuneet* [Before we are all Drowned; 1995/99]), fourteen symphonies (1969-2007), three chamber symphonies for string orchestra, fourteen concertos, other orchestral and vocal music and a large amount of music for chamber ensembles and solo instruments.

He has also made a number of arrangements and orchestrations of works by other composers.

The most important of these is the completion of Uuno Klami's unfinished ballet *Pyörteitä* (*Whirls*): Aho has orchestrated the ballet's first act and composed the missing third act, with the concert title of *Symphonic Dances*. Since 1992 Aho has been composer-in-residence of the Lahti Symphony Orchestra.

In Finland Aho has also gained a reputation as an assiduous writer on music. His literary output currently runs to more than 550 essays, presentations, columns and other writings. He has occupied a number of important positions in Finnish cultural life, and has been awarded many international and Finnish prizes for his production.

* * * * *

The works in this recording were all composed for and premiered at a major concert by John Storgårds and the Chamber Orchestra of Lapland in Rovaniemi in northern Finland on 27th November 2007. The idea of composing a whole concert first arose in August 2003, when my *Twelfth Symphony*, subtitled *Luosto* [BIS-SACD-1676], a work which requires huge forces, received its first performance at the Luosto mountain in Lapland. The players on that occasion were the Finnish Radio Symphony Orchestra and the Chamber Orchestra of Lapland, conducted by John Storgårds.

At Luosto I realized that my catalogue of works was lacking in pieces for small chamber orchestra. Immediately after the première of the *Luosto Symphony* I suggested to the Chamber Orchestra of Lapland's manager, Ulla-Maija

Kanerva, that I would be keen to compose an entire concert programme for this ensemble, which had impressed me so much – just as soon as my other commitments permitted. At the same time I proposed that the first performance should take place in the autumn of 2007. The orchestra accepted this offer with alacrity.

It is by no means an easy task to write music for an entire concert. When played together the works must form an unbroken, in dramatic terms closely thought-out unity that would retain the listeners' active interest. My point of departure also had a practical aspect: the works should not be excessively difficult for the musicians, who would have to rehearse each work thoroughly. I did not decide the genres of the works in advance: this was determined by the dramatic requirements of the programme as a whole.

Only one thing was certain from the start: I knew that the concert would culminate with my *Symphony No. 14*, which would thus be scored for a small orchestra such as the Chamber Orchestra of Lapland: sixteen string players, wind quintet and one or two percussionists – a total of 22–23 musicians. In addition, it soon became apparent that all of the works together would form some sort of great 'metasymphony'. And yet the works also had to be suitable for performance individually. The conductor was to be the orchestra's artistic director, John Storgårds. Otherwise, everything remained undecided until the autumn of 2005.

At that time I was giving a masterclass at the Vienna Conservatory and, in the plane back Fin-

land, I met Per-Henrik Groop, husband of the singer Monica Groop. Per-Henrik suggested that I should write a suite of songs for Monica, who in 2000 had sung an important role at the première of my opera *Salaisuukisien kirja* (1998) at the Savonlinna Festival. The project for the Chamber Orchestra of Lapland immediately sprang to mind. After returning home I wasted no time in contacting Monica to enquire whether she would be interested in premièring a song cycle for mezzo-soprano and chamber orchestra. She replied in the affirmative, and thus the first item in the programme was decided.

To follow the songs I wished to write a viola concerto, because I had previously composed concertos for many of the instruments of the symphony orchestra, but not yet for the viola. And so, in the autumn of 2005, the shape of the whole concert started to become clear. I decided to compose the works in the order that they would be performed at the concert, so that the programme's overall contours would be as controlled and stable as possible.

The next task was to find suitable texts for the song cycle. In the spring of 2006 I finally came across the posthumously published collection *The Book of Questions* (1974) by Pablo Neruda (1904–73), the Chilean poet and winner of a Nobel Prize. *The Book of Questions* is Neruda's last work, an unconventional testament to his work as a poet. The collection consists exclusively of questions, many of which are strange or unusual in character: they force the reader to look at things in an entirely new perspective.

I was so fascinated by these philosophical poems that I selected the texts for the song cycle from Neruda's questions. Because I could not set the entire collection, I combined the questions into eleven new sets, each containing between two and seven different questions. There are 74 poems in the original work, and normally each poem contains four or five questions.

The Book of Questions, composed in the spring of 2006, thus became a meditative, philosophical song cycle. All eleven sets of questions are performed without a break. When writing the work, I was very keen to make sure that the listener could hear the words clearly. The first set of questions (*Jos olenkin – If I Just Had*) is recited; only after that does the soloist start to sing the text.

The Book of Questions concludes with a short postlude for chamber orchestra during which the vocal soloist leaves the stage and, simultaneously, her place is taken by the soloist for the second work in the concert, the *Viola Concerto*. The *Viola Concerto* begins without a pause on the same chord with which *The Book of Questions* ends. Whereas the mood of the song cycle was meditative, however, the *Viola Concerto* starts powerfully and ostentatiously. Thus, from a dramatic point of view, it forms a suitable contrast to *The Book of Questions*.

While composing the *Viola Concerto*, I had to pay careful attention to the duration of the work. The total length of the entire concert could be a maximum of eighty minutes, as the intention was to record it on CD, and a single CD

could not accommodate a longer programme. If the concluding piece, the *Fourteenth Symphony*, was to last around half an hour, the maximum available time remaining for the *Viola Concerto* was around 20–25 minutes.

The *Viola Concerto* is in a single movement, but it nevertheless contains slower and faster episodes of varying or contrasting character. The piece also includes a demanding solo cadenza. At a very early stage it was decided that the soloist should be Anna Kreeta Gribajcevic, with whose playing I was familiar from her time as solo violist of the Lahti Symphony Orchestra. After the *Viola Concerto*, both soloists from the first half of the programme acknowledge their applause at the same time, as equal partners. After a break we then arrive at *Symphony No. 14*.

My *Fourteenth Symphony*, completed in February 2007, is scored for *darabuka*, *djembe*, gongs and chamber orchestra. The *darabuka* is found in Arabian music, a goblet drum played with the hand rather than with drumsticks, and the *djembe* is a hand drum of African origin. The technique for playing these fine percussion instruments is extremely demanding, and it is only in the last few decades that it has become more common for European percussionists to master it.

The reason why I wanted to use these specific percussion instruments – and also the gongs – is that I had to some extent become bored with the so-called Western drum set. African, Arabian or Indian hand drums are rhythm instruments that are by nature better suited to producing nuances. So that we might find a percussion

soloist from the ranks of Western performers, the *darabuka* and *djembe* are used in a slightly simpler manner than that of which Arabian or African percussion virtuosos are capable.

The rhythmic element is thus to the fore in my *Fourteenth Symphony*, as indeed had been the case in earlier works such as my *Eleventh Symphony* (1998 – here too the *djembe* is among the percussion instruments required) and the first movement of my *Luosto Symphony* (2003). *Symphony No. 14* contains three separate ‘incantations’ in which the percussionist literally drums up a specific mood. Between the incantations there are two interludes for chamber orchestra without percussion. In addition, the work contains a section called *Procession*, like a funeral march dominated by the gongs and tam-tam. All of the sections are played without a pause.

The first incantation begins with a very violent *darabuka* solo. As it progresses, the incantation is dominated by hypnotically repetitive figures from the *djembe* that finally lead to a great climax. These figures are initially 44 quavers long but, as the musical tension increases, their length is reduced to 37 quavers. In the second incantation, which opens in a mood of dejection, a repeated rhythmic idea, fifteen quavers long, conjures up furious, extremely fast music for chamber orchestra. This is followed by the *Procession*, like a funeral march, which is dominated by a repeated rhythmic motif, thirteen crotchets in length, from the three gongs and two tam-tams. This episode, progressing inescapably and fatefully, marks the climax of the entire

symphony. In the third and final incantation (*Mantra of the Ending*), a 27-quaver-long rhythmic mantra from the *djembe*, growing increasingly calm and remote, brings the work to a conclusion.

© Kalevi Aho 2008

The Finnish mezzo-soprano **Monica Groop**’s wide-ranging career is based upon repertoire of great musical adventurousness – a rich and varied mixture of baroque music, classical repertoire and modern masters. She made her professional début as Charlotte in Massenet’s *Werther* with the Finnish National Opera in 1987, and has been an international mainstay since her London début at Covent Garden in the highly acclaimed 1991 Wagner *Ring* cycle conducted by Bernard Haitink. Monica Groop has performed with many of the world’s foremost opera companies and orchestras under such conductors as Carlo Maria Giulini, Sir Roger Norrington, Neeme Järvi, Esa-Pekka Salonen, Seiji Ozawa, Zubin Mehta and Sir Georg Solti. An accomplished recitalist, Monica Groop has given solo recitals at such venues as New York’s Carnegie Hall and Alice Tully Hall, London’s Wigmore Hall and the Musikverein in Vienna. She appears regularly with the pianists András Schiff, Rudolf Jansen, Roger Vignoles and Ilmo Ranta. She has also received international acclaim as an interpreter of baroque music. Among her BIS recordings is a complete series of Grieg’s songs on 7 CDs.

Anna Kreetta Gribajcevic studied at the Sibelius Academy, the Saarbrücken College of Music and the Academy of Music Hanns Eisler Berlin. She was a prizewinner in the BDI Viola Competition in Leverkusen in 1995 and the following year won the Tampere Viola Competition. She also became a laureate of the Juventus Association in France. Anna Kreetta Gribajcevic has appeared as a recitalist and chamber musician in Europe and the USA, at numerous festivals and as a soloist with the Finnish Radio Symphony Orchestra, Tapiola Sinfonietta, Lahti Symphony Orchestra, Les Siècles Chamber Orchestra, Philharmonia Orchestra and Berlin Symphony Orchestra. She has given the Finnish premières of Ligeti's *Sonata for Viola Solo* and the viola concertos by Kurtág, Shchedrin, Aho and Aho. From 2000 to 2007 Anna Kreetta Gribajcevic was principal violist of the Lahti Symphony Orchestra and she currently occupies the same position in the Turku Philharmonic Orchestra. She also teaches at the Sibelius Academy.

Herman Rechberger studied graphic art and guitar in Linz, Austria, and continued his guitar studies in Zurich and Brussels. After moving to Finland in 1970 he studied composition as well as guitar, recorder, oboe and electronic music at the Sibelius Academy in Helsinki. As a recorder soloist, he has given the first performances of works by himself and other composers in various European countries, the USA, Cuba and the United Arab Emirates. Herman Rechberger has worked as a producer of contemporary music at

the Finnish Broadcasting Company and as artistic director of the FBC's Experimental Studio. He has devoted himself to Oriental and African music and plays various percussion instruments such as *bendir*, *darabuka*, *djembe* and *tama*. He now works mainly as a composer, and has received awards in numerous international and national competitions. He also does extensive work in the field of musical education for children.

The **Chamber Orchestra of Lapland** was founded in 1972. Since the autumn of 1996 its artistic director has been John Storgårds. The most northerly professional orchestra in the European Union, the Chamber Orchestra of Lapland is a regional orchestra based in the town of Rovaniemi and giving performances both in the province of Lapland and all over the arctic region and Finland. It is frequently invited to festivals such as the Tampere Biennale, Viitasaari Time of Music, Kaustinen Chamber Music Week, North Norway Festival, Korsholm Music Festival and, of course, the LuostoClassic event, where it is a regular attraction. It has also appeared in the Classics Series of the Helsinki Philharmonic Orchestra. It has given the first performance in Finland of works by internationally known composers of all eras and by many leading contemporary composers. The Finnish Broadcasting Company (YLE) TV 1 named the orchestra and John Storgårds 'Bright Spot of the Year' in 1998 and the Arts Council of Lapland awarded the orchestra the Lapland regional arts prize in 2000. The orchestra was again awarded

the 'Bright Spot of the Year' prize in 2003 for the première performance of the Aho's *Luosto Symphony* in partnership with the Finnish Radio Symphony Orchestra.

John Storgårds studied the violin, composition and conducting at the Sibelius Academy in Helsinki and internationally. In the autumn of 2008 he took up the post of principal conductor of the Helsinki Philharmonic Orchestra, while continuing as artistic director of the Chamber Orchestra of Lapland (since 1996) and principal conductor of the Tampere Philharmonic Orchestra (until the autumn of 2009). These positions were preceded by engagements with the Helsinki University Symphony Orchestra (1992–96), Oulu Symphony Orchestra (1997–2000) and Tapiola Sinfonietta (2001–03). In addition, he has regularly

appeared as a guest conductor with the foremost Finnish chamber orchestras including Avanti! Storgårds has also made numerous recordings, principally with his own orchestras.

Internationally, Storgårds conducts regularly in the United States, Oceania, Japan and Europe. Orchestras with which he makes frequent guest appearances include the BBC Symphony Orchestra (with which he made his début at the BBC Proms in 2005), the Scottish Chamber Orchestra and the RAI Orchestra in Turin.

Storgårds also performs and records extensively as a violinist. An important feature of his repertoire is Kaija Saariaho's violin concerto *Graal Théâtre*, which he has played all over the world, including performances with Avanti! and with the Orchestre de Paris. Storgårds was awarded the Finnish State Music Prize in 2002.

Kalevi Aho

Suomen huomattavimpiin nykysäveltäjiin kuuluvaa Kalevi Aho syntyi Forssassa 9.3.1949. Hän alkoi opiskella viulunsoittoa kotipaikkakunnallaan 10-vuotiaana, ja samaan aikaan syntyivät jo hänen ensimmäiset sävellyksensä. Tultuaan ylioppilaaksi (1968) Aho ryhtyi opiskelemaan viulunsoittoa ja sävellystä Sibelius-Akatemiassa. Hänen sävellyksenopettajansa oli Einojuhani Rautavaara. Sävellysdiplominsa (1971) jälkeen Aho jatkoi opintojaan Berliinissä 1971-72 Boris Blacherin johdolla (Staatliche Hochschule für Musik und darstellende Kunst). Vuosina 1974-88 hän oli Helsingin yliopiston musiikkitehteen lehtorina ja 1988-93 hän toimi Sibelius-Akatemian vs. sävellyksen professorina. Syksystä 1993 hän on työskennellyt Helsingissä vapaana taiteilijana Suomen valtion myöntämän 15-vuotisen apurahan turvin.

Ahon tuotannon keskeinen osa muodostuu laajoista orkesteri-, kamarimusiikki- ja vokaaliteoksista: hänen tuotantoonsa kuuluu neljä oopperaa (*Avain* [1977-78], *Hyönteiselämä* [1985-87], *Salaisuuksien kirja* [1998] ja *Ennen kuin me kaikki olemme hukkuneet* [1995/1999]), 14 sinfoniaa (1969-2007), kolme kamarisinfoniaa jousiorkesterille, 12 konserttoa, muuta orkesteri- ja vokaalimusiikkia sekä runsaasti kamari- ja soolosoitinmusiikkia. Hän on tehnyt myös lukuisia sovituksia ja orkestrointejä muiden säveltäjien teoksista. Tärkein näistä on Uuno Klamin kesken-eräisen baletin *Pyörteitä* täydentäminen – Aho on orkestroinut baletin ensimmäisen näytöksen ja säveltänyt siihen puuttuvan kolmannen näytök-

sen, jonka otsikkona konserttikantaesityksessä oli *Sinfonia tansseja*. Vuodesta 1992 Aho on toiminut Sinfonia Lahden nimikkosäveltäjänä.

Aho on tullut tunnetuksi myös ahkerana musiikkikirjoittajana ja kolumnistina. Kaiken kaikkiaan Ahon kirjalliseen tuotantoon kuuluun tällä hetkellä yli 550 esseetä, esitelmää, kolumnia ja muuta kirjoitusta. Kalevi Aholla on toiminut monissa suomalaisen kulttuurielämän tärkeissä tehtävissä. Hän on saanut tuotannostaan monia suomalaisia ja kansainvälisiä palkintoja.

* * * * *

Tämän levyn sävellykset on sävelletty yhdeksi suureksi konserttikokonaisuudeksi, jonka Lapin kamariorkesteri kantaesitti John Storgårdsin johdolla Rovaniemellä 27.11.2007. Ajatus kokonaisen konsertin säveltämisestä syntyi Lapissa sijaitsevalla Luostotunturilla elokuussa 2003. Tällöin siellä kantaesitettiin jättiläiskokoonpanoa vaativa *12. sinfoniani* [BIS-SACD-1676], lisänimellä *Luosto*, Teoksen esittäjistönä Luostolla olivat Radion sinfoniaorkesteri ja Lapin kamariorkesteri, kapellimestarina toimi John Storgårds.

Luostolla tiedostin, että tuotannossani ei ollut juuri lainkaan teoksia pienelle kamariorkesterille. Ehdotin heti *Luosto-sinfonian* kantaesityksen jälkeen orkesterin intendentille Ulla-Maija Kanervalle, että voisin mieluummin säveltää tälle suuresti arvostamalleni soittajistolle kokonaisen konsertillisen musiikkia heti kun vain muilta tilauksiltani ehdin. Ehdotin samalla kantaesitysajankohdaksi syksyä 2007. Lapin

kamariorkesteri otti mieliihyvin vastaan tämän tarjouksen.

Kokonaisten konserttien säveltäminen ei ole mikään yksinkertainen tehtävä. Teosten pitää yhdessä muodostaa eheä, dramaturgisesti tarkoin harkittu kokonaisuus, jotta kuulijoiden mielenkiinto pysyisi koko ajan vireänä. Lähtökohtani oli myös käytännöllinen: teokset eivät saaneet olla muusikoille kohtuuttoman vaikeita, jotta kokonaisuus ehdittäisiin harjoitella hyvin. Sävellysten tyyli- ja lajiakaan en määritellyt etukäteen: tyyli- ja laji tulisi riippumaan kokonaisuuden dramaturgisista vaatimuksista.

Vain yksi asia oli etukäteen varmaa: tiesin että päänumerona olisi *14. sinfoniani*, jonka tällä kertaa säveltäisin siis pienelle, Lapin kamariorkesterin tavoitekokoonpanolle, 16 jousisoittajalle, puhallinkvintetille ja 1-2 lyömäsoittajalle, eli 22-23 muusikolle. Se oli myös alun perin selvää, että konsertin kaikki teokset yhdessä muodostaisivat eräänlaisen suuren ”meta-sinfonian”. Teosten piti olla samalla sellaisia, että ne voitaisiin esittää myös itsenäisinä. Kapellimestarin tuli olla Lapin kamariorkesterin taiteellisen johtajan John Storgårdsin. Muilta osin kaikki oli vielä täysin avoinna aina syksyyn 2005.

Tuolloin pidin sävellyksen mestarikurssin Wienin konservatoriossa, ja Wienistä palatessani tapasin lentokoneessa laulajat Monica Groopin puoliso Per-Henrik Groopin. Per-Henrik ehdotti, että säveltäisin laulusarja Monicalle, joka oli aikaisemmin laulanut tärkeän naisroolin vuonna 2000 Savonlinnassa kantaesitetystä oopperas-

sani *Salaisuuksien kirja* (1998). Lapin kamariorkesterin projekti tuli heti mieleeni, ja Wienistä kotiin palattuani otin heti yhteyttä Monicaan tiedustellen, kiinnostaisiko häntä kantaesittää mezzosopraanolle ja kamariorkesterille sävellettyä laulusarja. Monicaa kiinnosti tämä tehtävä, ja näin konsertin alkunumero oli selvä.

Laulusarjaa seuraavaksi numeroksi halusin luoda alttoviulukonserton siitä syystä, että tuotantoon kuului konserttoja useimmille sinfoniaorkesterin soittimille, mutta ei vielä alttoviululle. Näin syksyn 2005 lopulla konsertin kokonaisuus hahmo alkoi yhtäkkiä selkiytyä. Päätin säveltää teokset siinä järjestyksessä, jossa ne esitettäisiin konsertissa, jotta konsertin kokonaisuus tulisi mahdollisimman hallituksi ja kiinteäksi.

Seuraava vaihe oli löytää sopivat runotekstit laulusarjaan. Keväällä 2006 törmäsin lopulta chileläisen Nobel-runoilija Pablo Nerudan (1904-1973) postuumisti julkaistun kokoelman *Kysymysten kirja* (1974). *Kysymysten kirja* on Nerudan viimeinen teos, hänen runoilijantyönsä epäsovinnaisten testamentti. Kokoelma koostuu pelkistä kysymyksistä, joista monet ovat hyvin outoja ja epätavallisia – ne panevat lukijan katsomaan asioita kokonaan uusista näkökulmista.

Innostuin tästä filosofisesta runoteoksesta niin, että koostin laulusarjan tekstin Nerudan kysymyksistä. Koska koko kokoelmaa en voinut säveltää, yhdistelin kysymyksiä yhdeksitoista uudenlaisiksi runokokonaisuudeksi, jotka käsittävät kukin 2-7 eri kysymystä. Alkuperäisteoksessa on 74 runoa, ja yksi runo sisältää normaalisti neljä tai viisi kysymystä.

Kesällä 2006 sävelletystä *Kysymysten kir-
jasta* tuli siten luonteeltaan pohdiskeleva, filo-
sofinen laulusarja. Kaikki 11 kysymysrunoa seu-
raavat toisiaan tauotta. Sarjaa säveltäessäni eri-
tyisen tärkeää oli, että kuuliija saisi kuunnelles-
saan sanoista selvän. Ensimmäisen kokonai-
suuden (*Jos olenkin*) kysymykset lausutaan, ja
vasta sen jälkeen mezzosopraanosolisti alkaa
laulaa kysymyksiä.

Kysymysten kirja päättyy lyhyeen kamari-
orkesterin loppusoittoon, jonka aikana laulu-
solisti poistuu lavalta, ja samaan aikaan sinne
saapuu konsertin toisen teoksen, *alttoviulukon-
serton* alttoviulusolisti.

Alttoviulukonsertto alkaa tauotta samalla
soinnulla, jolla *Kysymysten kirja* päättyy. Kun
laulusarjan luonne oli pohdiskeleva, *alttoviulu-
konsertto* alkaa voimakkain, draamaattisin äänen-
painoin. Näin se muodostaa dramaturgisesti
sopivan vastakohdan *Kysymysten kirjalle*.

Alttoviulukonserttoa säveltäessäni minun piti
jo tarkoin huomioida se, miten pitkään teos voi
kestää. Koko konsertin pituus saattoi maksimis-
saan olla vähän alle 80 minuuttia, sillä konsertti
oli tarkoitus äänittää CD-levylle, eikä yhdelle
CD-levylle voi pakata enempää musiikkia. Jos
konsertin päänumerolle, *14. sinfonialle* halusi
varata noin puoli tuntia, alttokonsertton maksimi-
kestoksi jäi noin 24-25 minuuttia.

Alttoviulukonsertto on yksiosainen, mutta se
sisältää kuitenkin eriluonteisia ja vastakohtaisia,
hitaampia tai nopeampia jaksoja. Teoksen sisäl-
tyy myös vaativa soolokadenssi. Jo melko var-
haisessa vaiheessa sovimme, että *alttoviulukon-*

sertin solistina toimisi Turun kaupunginorkes-
terin sooloaltisti Anna Kreetta Gribajevic, jota
olin kuullut aikaisemmin mm. Sinfonia Lahden
solistina.

Alttoviulukonsertton jälkeen konsertin alku-
puoliskon kumpikin solisti saattoi ottaa suo-
sionosoitukset vastaan samanaikaisesti, saman-
arvoisina, ennen tauon jälkeen seurannutta *14.
sinfoniaa*.

Helmikuussa 2007 valmistunut *14. sinfonia*
on sävelletty darabukalle, djambelle, gongeil-
le ja kamariorkesterille. Darabuka on arabialai-
sessa musiikissa tavattava käsin, ilman rumpu-
kapuloita soitettava lyömäsoitin, ja djembe on
puolestaan alkuperältään afrikkalainen käsi-
rumpu. Näiden hienojen lyömäsoittimien soitto-
tekniikka on erittäin vaativa, ja eurooppalaisten
lyömäsoittajien keskuudessa käsirumpujen
soittotekniikan hallinta on alkanut yleistyä vasta
aivan parina viime vuosikymmenenä.

Se että halusin käyttää juuri näitä eksoottisia
lyömäsoittimia (myös gongea) johtui siitä, että
olen jossain määrin kyllästynyt länsimaiseen ns.
rumpusettiin. Afrikkalaiset, arabialaiset tai intia-
laiset käsirummut ovat olennaisesti vivahteik-
kaampia rytmii-instrumentteja. Jotta sinfonian
esitykseen löytyisi lyömäsoittinsolisti myös län-
simaisten lyömäsoittajien joukosta, darabukaa ja
djembeä on käytetty hiukan yksinkertaisemmin
kuin miten arabialaiset tai afrikkalaiset lyömä-
soitinvirtuoosit käsittelevät näitä soittimia.

14. sinfoniassa siten rytmien elementti on
vallitseva, kuten jo aikaisemmista teoksistani
mm. *11. sinfoniassa* (1998; siinäkin yhtenä lyö-

mäsoittimena on djembe) ja *Luosto-sinfonian* (2003) 1. osassa. Teos koostuu kolmesta eri loitusta, joissa lyömäsoittaja loitsii rummuttamalla esiin tietyn tunnelman. Loitsujen välissä on kaksi välisoittoa, interludia, jotka on sävelletty lyömäsoittimettomalle kamariorkesterille. Lisäksi teokseen kuuluu gongien ja tam-tamien vallitsema surumarssimainen osa Kulkue. Kaikki jaksot soitetaan tauotta yhteen.

1. loitsu alkaa erittäin rajulla darabuka-soololla. Jatkossa 1. loitsua vallitsevat hypnoottisesti toistuvat, lopulta suureen huipennuksen johdattavat djemben rytmikuviot. Niiden kesto on ensiksi 44 kahdeksasosaa ja musiikin jännitteen kasvaessa kertautuva rytmikuvio vaihtuu 37 kahdeksasosaksi. Alakuloisesti alkavassa 2. loitussa loitsitaan 15 kahdeksasosaa kestävä toistuvan rytmiksiäkin avulla esiin vimmainen, erittäin nopea kamariorkesterimusiikki. Sitä seuraa surumarssimainen Kulkue, jota vallitsee kolmen gongin ja kahden tam-tamin 13 neljäsosasta koostuva toistuva rytmiksiä. Koko sinfonian huipennus sisältyy tähän vääjäämättömän kohtalonomaaisesti etenevään jaksoon. Viimeisessä, 3. loitussa (*Lopetuksen mantra*) djembe johdattaa 27 kahdeksasosan pituisella rytmisellä mantralla teoksen hiljenevään, etääntyvään päätökseen.

© *Kalevi Aho 2008*

Suomalaisen mezzosopraano **Monica Groopin** monipuolinen ura perustuu suuren musiikillisen seikkailunhalun värittämään ohjelmistoon, rikkaaseen sekoitukseen barokkimusiikkia, klassista ohjelmistoa ja moderneja mestariteoksia. Hän teki debyyttinsä ammattilaisena Charlotten roolissa Massenet'n *Wertherissä* Suomen Kansallisoopperassa vuonna 1987, ja on ollut kansainvälisissä parrasvaloissa aina Lontoon-debyyttistään Covent Gardenissa vuonna 1991 esiintyessään Bernard Haitinkin kiitetyssä Wagnerin *Ring*-tuotannossa. Monica Groop on esiintynyt monien maailman huipulle kuuluvissa oopperataloissa ja orkestereiden kanssa mm. kapellimestareiden Carlo Maria Giulini, Sir Roger Norrington, Neeme Järvi, Esa-Pekka Salonen, Seiji Ozawa, Zubin Mehta ja Sir Georg Solti kanssa. Taitavana resitalistina tunnettu Monica Groop on esiintynyt mm. New Yorkin Carnegie Hallissa ja Alice Tully Hallissa, Lontoon Wigmore Hallissa ja Wienin Musikvereinissa. Hän esiintyy säännöllisesti pianistien András Schiff, Rudolf Jansen, Roger Vignoles ja Ilmo Ranta kanssa. Hän on myös saavuttanut kansainvälistä kiitosta barokkimusiikin tulkinnoistaan. Groopin BIS-levymerkille tekemät levyt sisältävät Griegin laulujen kokonaislevytyksen seitsemällä äänitteellä.

Anna Kreetta Gribajcevic opiskeli Sibelius-Akatemiassa, Saarbrückenin musiikkikorkeakoulussa ja Hanns Eisler –musiikkikorkeakoulussa Berliinissä. Hänet palkittiin BDI- alttoviulukilpailussa Leverkusenessa v. 1995 ja voitti

seuraavana vuonna Tampereen alttoviululkipailun. Hänestä tuli myös Juventus Associationin kunniajäsen Ranskassa. Anna Kreetta Gribajcevic on esiintynyt resitaalein ja kamarimusiikkona Euroopassa ja Yhdysvalloissa sekä useilla festivaaleilla. Hän on esiintynyt mm. Radion Sinfoniaorkesterin, Tapiola Sinfoniettan, Sinfonia Lahden, Les Siècles Chamber Orchestran, Lontoon Philharmonia-orkesterin ja Berliinin Sinfoniaorkesterin solistina. Hän on soittanut Suomen ensiesityksinä Ligetin soolosoonaatin alttoviululle sekä Kurtagin Schedrinin, Ahmaksen ja Ahon alttoviulukonsertot. Vuosina 2000-2007 Anna Kreetta Gribajcevic on toiminut Sinfonia Lahden sooloalttoviulistina. Hän on tällä hetkellä samassa tehtävässä Turun filharmonisessa orkesterissa. Hän opettaa myös Sibelius-Akatemiassa.

Herman Rechberger opiskeli graafista taidetta ja kitaransoittoa Linzissä, Itävallassa, ja jatkoi kitarapintoja Zürichissä ja Brysselissä. Muutettuaan Suomeen v. 1970 hän opiskeli säveltämisen lisäksi kitaran-, nokkahuilun- ja oboensoittoa sekä elektronista musiikkia Sibelius-Akatemiassa, Helsingissä. Nokkahuilusolistina hän on kantaesittänyt omia ja muiden sävellyksiä eri Euroopan maissa, USA:ssa, Kuubassa ja Yhdistyneet Arabi-Emirikunnissa. Yleisradiossa Herman Rechberger on työskennellyt nykymusiikin tuottajana ja kokeilustudion taiteellisenä johtajana. Hän on omistautunut itämaiseen ja afrikkalaiseen musiikkiin ja soittaa eri lyömäsoittimia mm. bendiriä, darabukaa, djembeä ja

tamaa. Hän työskentelee nykyisin pääasiassa säveltäjänä ja on saanut useita kansainvälisiä ja kansallisia palkintoja. Hän työskentelee laajasti myös lasten musiikkikasvatuksen parissa.

Lapin kamariorkesteri perustettiin vuonna 1972. Sen taiteellisena johtajana on syksystä 1996 lähtien ollut kapellimestari John Storgårds. Lapin kamariorkesteri on Suomen ja koko EU-alueen pohjoisin ammattikamariorkesteri. Rovaniemeä kotipaikkanaan pitävä orkesteri on alueorkesteri, joka esiintyy niin Lapin läänissä kuin koko Pohjoiskalotilla ja ympäri Suomea. Orkesteri on kysytty vierailija eri festivaaleilla, se on konserttoinut mm. Tampere Biennalessa, Viita-saaren Musiikin aika –festivaaleilla, Kaustisen kamarimusiikkiviikolla, Pohjois-Norjan juhlatuokioilla ja Korsholman musiikkijuhlilla sekä säännöllisesti LuostoClassic –tahtumassa. Orkesteri on vierailut myös Helsingin kaupungin-orkesterin klassikkosarjassa. Orkesterin profiiliin kuuluu jatkuvat Suomen ensiesitykset kaikkien aikakausien kansainvälisten säveltäjien teoksista ja se on kantaesittänyt useiden merkittävien säveltäjien teoksia. TV 1 myönsi Lapin kamariorkesterille ja kapellimestari John Storgårdsille Vuoden Valopilkku 1998 –kunnia-kirjan. Lapin taidetoimikunta antoi orkesterille vuonna 2000 läänin taidepalkinnon. Kapellimestari John Storgårds sai Rovaniemen kaupungin ja maalaiskunnan yhteisen kulttuuripalkinnon vuonna 2000. TV 1 myönsi säveltäjä Kalevi Ahon *Luosto-sinfoniale* Vuoden valopilkku 2003 –palkinnon. *Luosto-sinfonian* kantaesit-

tivät Luostotunturilla Lapin kamariorkesteri ja Radion sinfoniaorkesteri.

John Storgårds opiskeli viulunsoittoa, sävellystä ja orkesterinjohtoa Sibelius-Akatemiassa ja ulkomailla. Syksyllä 2008 hän aloitti työnsä Helsingin kaupunginorkesterin ylikapellimestarina, ja jatkaa edelleen Lapin kamariorkesterin taiteellisenä johtajana (1996 lähtien) ja Tampere Filharmonian ylikapellimestarina (syksyyn 2009 saakka). Näitä tehtäviä ovat edeltäneet vakituiset kiinnitykset Ylioppilaskunnan soittajien (1992-96), Oulun kaupunginorkesterin (1997-2000) ja Tapiola Sinfoniettan (2001-2003) kanssa. Edellämainittujen lisäksi hän on johtanut säännöllisesti vierailevana kapellimestarina parhaita kotimaisia

orkestereita kuten Avanti!-kamariorkesteria. Storgårds on myös levyttänyt ahkerasti ennenmuuta omien, mutta myös muiden orkestereiden kanssa.

Ulkomailla Storgårds johtaa säännöllisesti USA:ssa, Oseaniassa, Japanissa ja Euroopassa. Vakituista vierailuorkestereista mainittakoon BBC Symphony Orchestra (debyytti Lontoon Proms-konserttisarjassa 2005), Scottish Chamber Orchestra ja Torinon RAI:n orkesteri.

Storgårds esiintyy ja levyttää myös viulusolistina ahkerasti. Tärkeä teos hänen ohjelmistossaan on ollut Kaija Saariahon viulukonsertto *Graal Théâtre*, jota hän on esittänyt muunmuassa Avanti!n ja Orchestre de Paris'n kanssa eri puolilla maailmaa. Storgårds sai säveltaiteen valtionpalkinnon vuonna 2002.

Anna Kreetta Gribajcevic

Monica Groop

Herman Rechberger

Kalevi Aho

Kalevi Aho, einer der bedeutendsten finnischen Komponisten der Gegenwart, wurde am 9. März 1949 in Forssa im Süden Finnlands geboren. Im Alter von zehn Jahren erhielt er Violinunterricht in seiner Heimatstadt; in diese Zeit fallen auch seine ersten Kompositionen. Ab 1968 studierte er Violine und Komposition an der Sibelius-Akademie in Helsinki; sein Kompositionslehrer war Einojuhani Rautavaara. Nach dem Abschluß (1971) setzte er seine Studien 1971/72 bei Boris Blacher an der Staatlichen Hochschule für Musik und darstellende Kunst in Berlin fort. Von 1974 bis 1988 war er Dozent für Musikwissenschaft an der Universität Helsinki, von 1988 bis 1993 Professor für Komposition an der Sibelius-Akademie. Seit dem Herbst 1993 arbeitet er als freischaffender Komponist in Helsinki; 1994 wurde ihm ein 15jähriges Stipendium von der finnischen Regierung zugesprochen.

Im Zentrum von Ahos Schaffen stehen großformatige Orchester-, Kammermusik- und Vokalwerke; er hat u.a. vier Opern komponiert (*Avain [Der Schlüssel; 1977-78]*, *Hyönteiselämä [Aus dem Leben der Insekten; 1985-87]*, *Salaisuuksien kirja [Das Buch der Geheimnisse; 1998]* und *Ennen kuin me kaikki olemme hukuneet [Bevor wir alle ertrunken sind; 1995/1999]*), 14 Symphonien (1969-2007), drei Kammer-symphonien für Streichorchester, vierzehn Konzerte, weitere Orchester- und Vokalwerke sowie eine Vielzahl von Kompositionen für Kammerensembles und Soloinstrumente. Außerdem hat er eine Reihe von Werken anderer Kompo-

nisten bearbeitet und orchestriert. Hierzu zählen vor allem die Fertigstellung von Uno Klamis unvollendetem Ballett *Pyörteitä (Wirbel)*, bei dem Aho den ersten Akt orchestriert und den fehlenden dritten Akt neu komponiert hat (unter dem Konzert-Titel *Symphonische Tänze*). Seit 1992 ist Aho Composer-in-Residence des Lahti Symphony Orchestra.

Auch mit Schriften über Musik und als Kolumnist hat Aho sich einen Namen gemacht. Insgesamt hat er mehr als 550 Essays, Darstellungen, Kolumnen u.a. geschrieben. Kalevi Aho bekleidet eine Reihe wichtiger Ämter im finnischen Kulturleben. Für sein Schaffen hat er zahlreiche internationale und finnische Auszeichnungen erhalten.

* * * * *

Die auf dieser CD eingespielten Werke wurden für John Storgårds und das Lappländische Kammerorchester komponiert und am 27. November 2007 im nordfinnischen Rovaniemi uraufgeführt. Die Idee, ein ganzes Konzertprogramm zu komponieren, kam mir im August 2003, als meine groß besetzte *Zwölfte Symphonie* [BIS-SACD-1676] mit dem Untertitel *Luosto* in Lappland am Berg Luosto uraufgeführt wurde. Damals spielten das Finnische Radio-Symphonieorchester und das Lappländische Kammerorchester unter der Leitung von John Storgårds.

Dort wurde mir bewusst, dass in meinem Werkverzeichnis Stücke für kleines Kammerorchester fehlten. In direktem Anschluss an die Uraufführung der *Luosto-Symphonie* erzählte

ich Ulla-Maija Kanerva, der Managerin des Lappländischen Kammerorchesters, dass ich für ihr Ensemble, das mich so sehr beeindruckt hatte, gern ein gesamtes Konzertprogramm komponieren würde – sobald es meine anderen Verpflichtungen erlaubten. Gleichzeitig schlug ich vor, dass die Uraufführung im Herbst 2007 stattfinden solle. Das Orchester nahm dieses Angebot ohne zu zögern an.

Es ist alles andere als eine leichte Aufgabe, die gesamte Musik für ein Konzertprogramm zu komponieren. Die Werke müssen eine bruchlose, dramaturgisch genau durchdachte Einheit bilden, die die Aufmerksamkeit des Hörers fesselt. Außerdem hatte ich einen praktischen Aspekt zu berücksichtigen: Die Werke sollten nicht zu schwer für die Musiker sein, die das gesamte Programm sehr gründlich würden einstudieren müssen. Die WerkGattungen habe ich nicht im voraus festgelegt; sie wurden durch die dramaturgischen Anforderungen des Gesamtprogramms bestimmt.

Nur eine Sache war von Anfang an klar: Ich wusste, dass das Konzert in meiner *Symphonie Nr. 14* kulminieren würde, die mithin für ein kleines Orchester wie das Lappländische Kammerorchester bearbeitet werden würde: sechzehn Streicher, Bläserquintett und ein oder zwei Schlagzeuger – insgesamt 22 bis 23 Musiker. Außerdem zeigte sich bald schon, dass alle Werke zusammen eine Art großer „Meta-Symphonie“ ergeben würden. Gleichwohl mussten die Werke auch separat aufführbar sein. Als Dirigent war der Künstlerische Leiter des Orches-

ters, John Storgårds, vorgesehen. Alles andere blieb bis zum Herbst 2005 noch offen.

2005 gab ich eine Meisterklasse am Konservatorium Wien; auf dem Flug zurück nach Finnland traf ich Per-Henrik Groop, den Ehemann der Sängerin Monica Groop. Per-Henrik fragte mich, ob ich eine Liederfolge für Monica schreiben wolle, die 2000 eine wichtige Rolle bei der Uraufführung meiner Oper *Salaisuksien kirja* (1998) beim Savonlinna-Opernfestival gesungen hatte. Sofort kam mir das Projekt für das Lappländische Kammerorchester in den Sinn. Zuhause eingetroffen, nahm ich unverzüglich mit Monica Kontakt auf, um zu erfahren, ob sie Interesse daran habe, einen Liederzyklus für Mezzosopran und Kammerorchester uraufzuführen. Sie sagte zu, und so war der erste Programmpunkt beschlossen.

Auf die Lieder wollte ich ein *Violakonzert* folgen lassen, denn ich hatte zwar bereits Konzerte für etliche Instrumente des Symphonieorchesters komponiert, aber noch keines für die Viola. Und so nahm das gesamte Konzert im Herbst 2005 Gestalt an. Ich beschloss, die Werke in der Aufführungsreihenfolge zu komponieren, damit das Profil des Konzerts so kontrolliert und stabil wie möglich sein würde.

Nun galt es, geeignete Texte für den Liederzyklus zu finden. Im Herbst 2006 stieß ich schließlich auf die postum veröffentlichte Sammlung *Das Buch der Fragen* (1974) des chilenischen Dichters und Nobelpreisträgers Pablo Neruda (1904-1973). *Das Buch der Fragen* ist Nerdas letztes Werk, ein unkonventionelles Vermächtnis seines dichterischen Schaffens. Die

Sammlung besteht ausschließlich aus Fragen von oft seltsamer und ungewöhnlicher Art: Sie zwingen den Leser, die Dinge aus einem ganz neuen Blickwinkel zu betrachten.

Ich war von den philosophischen Gedichten so faszinierten, dass ich die Texte für den Liederzyklus aus Nerudas Fragen auswählte. Da ich nicht die gesamte Sammlung vertonen konnte, stellte ich die Fragen zu elf neuen Gruppen zusammen, von denen jede zwischen zwei und sieben verschiedenen Fragen enthielt. Die Vorlage besteht aus 74 Gedichten, die in der Regel jeweils vier oder fünf Fragen enthalten.

Das Buch der Fragen, im Frühjahr 2006 komponiert, wurde auf diese Weise ein nachdenklicher, philosophischer Liederzyklus. Alle elf Frage-Gruppen werden ohne Pause aufgeführt. Als ich das Werk komponierte, war es mir sehr darum zu tun, dass der Hörer die Worte klar verstehen könne. Die erste Gruppe von Fragen (*Jos olenkin – Wäre ich*) wird rezitiert; erst danach fängt die Solistin an, die Worte zu singen.

Das Buch der Fragen endet mit einem kurzen Nachspiel des Kammerorchesters, zu dem die Gesangssolistin die Bühne verlässt; an ihren Platz tritt währenddessen der Solist des zweiten Werks des Programms: des *Violakonzerts*. Das *Violakonzert* beginnt ohne Pause auf demselben Akkord, mit dem *Das Buch der Fragen* endet. Während der Liederzyklus von nachdenklicher Stimmung war, hebt das *Violakonzert* kraft- und prunkvoll an. In dramaturgischer Hinsicht bildet es einen angemessenen Kontrast zum *Buch der Fragen*.

Bei der Komposition des *Violakonzerts* musste ich sorgsam auf die Länge des Werks achten. Als maximale Gesamtlänge des Konzertprogramms waren 80 Minuten vorgesehen, da eine CD-Aufnahme geplant war und eine einzelne CD kein längeres Programm aufnehmen konnte. Da die abschließende *Vierzehnte Symphonie* etwa eine halbe Stunde dauern würde, blieben also höchstens 20 bis 25 Minuten für das *Violakonzert*.

Das *Violakonzert* ist einsätzig, enthält aber dennoch langsamere und schnellere Episoden unterschiedlichen oder kontrastierenden Charakters. Außerdem ist eine anspruchsvolle Solokadenz vorgesehen. Bereits früh wurde Anna Kreetta Gribajcevic als Solistin ausgewählt, deren Spiel mir aus ihrer Zeit als Solo-Bratscherin des Lahti Symphony Orchestra vertraut war. Nach dem *Violakonzert* nehmen beide Solistinnen der ersten Programmhälfte ihren Applaus entgegen, als gleichberechtigte Partner. Nach einer Pause gelangen wir dann zur *Symphonie Nr. 14*.

Meine im Februar 2007 abgeschlossene *Vierzehnte Symphonie* sieht Darbuka, Djembé, Gongs und Kammerorchester vor. Die Darbuka findet sich in der arabischen Musik; es handelt sich um eine kelchförmige Trommel, die mit den Händen statt mit Schlägeln gespielt wird; die Djembé ist eine Handtrommel afrikanischer Herkunft. Spieltechnisch sind diese beiden Schlaginstrumente ausgesprochen anspruchsvoll; erst in den letzten Jahrzehnten werden sie zunehmend auch von europäischen Schlagzeugern gemeistert.

Ich habe diese besonderen Schlaginstru-

mente – und ebenso die Gongs – verwendet, weil ich des sogenannten westlichen Schlagzeugs bis zu einem gewissen Grad überdrüssig geworden war. Afrikanische, arabische oder indische Handtrommeln sind Rhythmusinstrumente, die sich von Natur aus besser dazu eignen, differenzierte Nuancen zu erzeugen. Damit auch westliche Schlagzeugsolisten den Part bewältigen können, werden die Darbuka und die Djembé in einer etwas einfacheren Weise verwendet, als es arabischen oder afrikanischen Perkussionsvirtuosen möglich wäre.

Das rhythmische Element steht mithin im Zentrum meiner *Vierzehnten Symphonie*, wie es auch schon in früheren Werken wie der *Elften Symphonie* (1998 – auch hier gehört die Djembé zu den geforderten Schlaginstrumenten) und im ersten Satz meiner *Luosto-Symphonie* (2003) der Fall war. Die *Symphonie Nr. 14* enthält drei verschiedene „Inkantationen“ („Beschwörungen“), in denen der Perkussionist eine bestimmte Atmosphäre buchstäblich herbeitrommelt. Zwischen den Inkantationen erklingen zwei Zwischenspiele für Kammerorchester ohne Schlagwerk. Darüber hinaus enthält das Werk einen Teil mit dem Titel *Prozession*, wie ein Trauermarsch, der von Gongs und Tamtam beherrscht wird. Sämtliche Teile folgen ohne Pause aufeinander.

Die erste Inkantation beginnt mit einem sehr heftigen Darbuka-Solo. Im weiteren Verlauf wird die Inkantation von den hypnotischen Repetitionsfiguren der Djembé bestimmt, die schließlich zu einem starken Höhepunkt führen. Diese Figuren sind anfangs 44 Achtel lang; mit stei-

gender musikalischer Spannung wird ihre Länge auf 37 Achtel reduziert. In der zweiten Inkantation, die in niedergeschlagener Stimmung anhebt, beschwört ein wiederholter rhythmischer Gedanke von 15 Achteln Länge eine furiose, extrem schnelle Musik für Kammerorchester herauf. Darauf folgt die *Prozession*, wie ein Trauermarsch, geprägt von einem 13 Viertel langen, wiederholten rhythmischen Motiv der drei Gongs und zwei Tamtams. Diese Episode, die unentzerrbar und schicksalhaft voranschreitet, markiert den Höhepunkt der gesamten Symphonie. In der dritten und letzten Inkantation (*End-Mantra*) bringt ein 27 Achtel langes rhythmisches Mantra der Djembé auf zusehends ruhigere und entrücktere Weise das Werk zum Abschluss.

© **Kalevi Aho 2008**

Die beeindruckende Karriere der finnischen Mezzosopranistin **Monica Groop** basiert auf einem Repertoire von großer musikalischer Abenteuerlust – eine reichhaltige und mannigfaltige Mischung aus Barockmusik, klassischen und zeitgenössischen Werken. Ihr Debüt hatte sie 1987 an der Finnischen Nationaloper als Charlotte in Massenets *Werther*; seit ihrem Londoner Debüt 1991 im hoch gelobten *Ring*-Zyklus unter Bernard Haitink ist sie international überaus gefragt. Monica Groop ist an den renommiertesten Opernhäusern der Welt und mit den berühmtesten Orchestern unter Dirigenten wie Carlo Maria Giulini, Sir Roger Norrington,

Neeme Järvi, Esa-Pekka Salonen, Seiji Ozawa, Zubin Mehta und Sir Georg Solti aufzutreten. Als exzellente Liedersängerin hat sie Solo-Recitals in so bedeutenden Sälen wie der Carnegie Hall und der Alice Tully Hall in New York, der Wigmore Hall in London und dem Musikverein in Wien gegeben. Regelmäßig tritt sie mit den Pianisten Andrés Schiff, Rudolf Jansen, Roger Vignoles und Ilmo Ranta auf. Außerdem hat sie als Interpretin von Barockmusik international Anerkennung erhalten. Bei BIS hat sie u.a. eine Gesamtaufnahme (7 CDs) der Lieder von Edvard Grieg vorgelegt.

Anna Kreetta Gribajcevic studierte an der Sibelius-Akademie, der Hochschule für Musik Saar und der Hochschule für Musik Hanns Eisler Berlin. Sie war Preisträgerin des BDI Violawettbewerbs 1995 in Leverkusen, um darauf folgenden Jahr gewann sie den Violawettbewerb in Tampere. Außerdem war sie Preisträgerin der Juventus Association in Frankreich. Anna Kreetta Gribajcevic ist mit Recitals und als Kammermusikerin in Europa und den USA sowie bei zahlreichen Festivals aufgetreten; als Solistin hat sie mit dem Finnischen Radio-Symphonieorchester, der Tapiola Sinfonietta, dem Lahti Symphony Orchestra, dem Kammerorchester Les Siècles, dem Philharmonia Orchestra und dem Berliner Sinfonie-Orchester konzertiert. Ligeti's *Sonate für Viola solo* und die Violakonzerte von Kurtág, Schtschedrin, Ahmas und Aho hat sie in Finnland erstaufgeführt. Von 2000 bis 2007 war Anna Kreetta Gribajcevic Solo-Brat-

scherin des Lahti Symphony Orchestra; derzeit hat sie dieselbe Position im Turku Philharmonic Orchestra inne. Außerdem unterrichtet sie an der Sibelius-Akademie.

Herman Rechberger studierte Grafische Künste und Gitarre in Linz und setzte seine Gitarrenstudien in Zürich und Brüssel fort. Nach seiner Übersiedlung nach Finnland im Jahr 1970 studierte er Komposition und Gitarre, Blockflöte, Oboe und elektronische Musik an der Sibelius-Akademie in Helsinki. Als Blockflötist hat er eigene und andere Werke in verschiedenen Ländern Europas, in den USA, Kuba und den Vereinigten Arabischen Emiraten uraufgeführt. Herman Rechberger hat bei der Finnischen Rundfunkgesellschaft YLE zeitgenössische Musik produziert und war Künstlerischer Leiter des YLE-Experimentalstudios. Er widmet sich orientalischer und afrikanischer Musik und spielt etliche Perkussionsinstrumente wie Bendir, Darbuka, Djembé und Tama. Mittlerweile arbeitet er hauptsächlich als Komponist und hat bei zahlreichen internationalen und nationalen Wettbewerben Preise gewonnen. Außerdem widmet er sich ausgiebig der musikalischen Früherziehung.

Das 1972 gegründete **Lappländische Kammerorchester** steht seit dem Herbst 1996 unter der Leitung von John Storgårds. Das nördlichste Berufsorchester der Europäischen Gemeinschaft ist ein Regionalorchester mit Sitz in Rovaniemi, das in der Provinz Lappland sowie in ganz Finnland und der arktischen Region konzertiert. Es

ist ein gefragter Gast bei Festivals wie Tampere Biennale, Viitasaari Time of Music, Kaustinen Chamber Music Week, North Norway Festival, Korsholm Music Festival sowie, natürlich, bei LuostoClassic, zu dessen steten Attraktionen es gehört. Außerdem ist es in der Konzertreihe Classics Series des Helsinki Philharmonic Orchestra aufgetreten. Das Lappländische Kammerorchester hat zahlreiche Werke von international bekannten Komponisten aller Epochen sowie von etlichen führenden zeitgenössischen Komponisten in Finnland erstaufgeführt. Die Finnische Rundfunkgesellschaft (YLE) TV 1 hat das Orchester und John Storgårds 1998 zum „Lichtblick des Jahres“ ernannt; der Rat der Künste in Lappland verlieh dem Orchester 2000 den regionalen Kunstpreis für Lappland. Für die Uraufführung von Aho's *Luosto-Symphonie* wurde es gemeinsam mit dem Finnischen Radio-Symphonieorchester 2003 erneut mit dem „Lichtblick des Jahres“ ausgezeichnet.

John Storgårds studierte Violine, Komposition und Dirigieren an der Sibelius-Akademie in Helsinki und im Ausland. Im Herbst 2008 wurde er zum Chefdirigent des Philharmonischen Orchesters Helsinki ernannt; parallel dazu wirkt er als

Künstlerischer Leiter des Lappländischen Kammerorchesters (seit 1996) und Chefdirigent des Philharmonischen Orchesters Tampere (bis Herbst 2009). Zu seinen früheren Engagements zählen das Symphonieorchester der Universität Helsinki (1992-96), das Oulu Symphony Orchestra (1997-2000) und die Tapiola Sinfonietta (2001-03). Außerdem war er regelmäßig Gastdirigent bei den bedeutendsten finnischen Kammerorchestern wie Avanti!. Storgårds hat zahlreiche Aufnahmen vorgelegt, hauptsächlich mit seinen eigenen Orchestern.

Außerdem dirigiert Storgårds regelmäßig in den USA, Ozeanien, Japan und Europa. Zu den Orchestern, bei denen er häufig gastiert, gehören das BBC Symphony Orchestra (mit dem er 2005 bei den BBC Proms debütierte), das Scottish Chamber Orchestra und das RAI-Symphonieorchester Turin.

Storgårds ist auch als Violinist mit Auftritten und Aufnahmen aktiv. Ein besonderes Merkmal seines Repertoires ist Kaija Saariaho's Violinkonzert *Graal Théâtre*, das er weltweit gespielt hat, u.a. mit Avanti! und dem Orchestre de Paris. Im Jahr 2002 wurde Storgårds mit dem Musikpreis des finnischen Staates ausgezeichnet.

Kalevi Aho

L'un des compositeurs contemporains les plus en vue de la Finlande, Kalevi Aho est né à Forssa dans le sud de la Finlande le 9 mars 1949. Il entreprit ses études de violon dans sa ville natale à l'âge de 10 ans et ses premières compositions datent aussi de cette époque. A son entrée à l'université (1968), Aho étudia le violon et la composition à l'Académie Sibelius à Helsinki; son professeur de composition était Einojuhani Rautavaara. Après avoir obtenu son diplôme de compositeur (1971), Aho poursuivit ses études à Berlin (1971-72) dans la classe de Boris Blacher à la Staatliche Hochschule für Musik und darstellende Kunst. De 1974 à 1988, il enseigna la musicologie à l'université d'Helsinki et, de 1988 à 1993, il fut professeur de composition à l'Académie Sibelius. Il travaille à Helsinki comme compositeur indépendant depuis l'automne 1993 et, en 1994, le gouvernement finlandais lui accorda une bourse de quinze ans.

Le gros du travail de Kalevi Aho consiste en œuvres orchestrales de grande envergure, de chambre et vocales : sa production compte quatre opéras (*Avain* [La clé; 1977-78], *Hyönteiselämä* [Vie d'insectes; 1985-87], *Salaisuuksien kirja* [Le livre des secrets; 1998] et *Ennen kuin me kaikki olemme hukuneet* [Avant que nous soyons tous noyés; 1995/1999]), quatorze symphonies (1969-2007), trois symphonies de chambre pour orchestre à cordes, quatorze concertos, d'autre musique orchestrale et vocale et un grand nombre d'œuvres pour ensembles de chambre et

instruments solos. La plus importante d'entre elles est l'achèvement du ballet inachevé *Pyörteitä* (*Tourbillons*) d'Uuno Klami : Aho a orchestré le premier acte du ballet et composé le troisième acte manquant sous le titre de concert de *Danses Symphoniques*. Aho est compositeur en résidence de l'Orchestre symphonique de Lahti depuis 1992.

Aho s'est taillé une réputation d'écrivain et de journaliste musical. En tout, la production littéraire de Kalevi Aho compte plus de 550 essais, présentations, articles et autres écrits. Il a occupé plusieurs postes importants dans la vie culturelle finlandaise et a reçu de nombreux prix internationaux et finlandais pour sa production.

* * * * *

Les œuvres sur cet enregistrement furent toutes composées pour un grand concert donné par John Storgårds et l'Orchestre de Chambre de la Laponie à Rovaniemi au nord de la Finlande le 27 novembre 2007. C'est là qu'elles furent aussi créées. L'idée de composer la musique pour un concert en entier survint pour la première fois en août 2003 quand ma *Douzième Symphonie*, sous-titrée *Luosto* [BIS-SACD-1676] – une œuvre qui demande un effectif énorme – fut créée à la montagne de Luosto en Laponie. John Storgårds dirigeait à cette occasion l'Orchestre Symphonique de la Radio Finlandaise et l'Orchestre de Chambre de la Laponie.

A Luosto, j'ai compris qu'il manquait encore à mon catalogue d'œuvres des pièces pour petit orchestre de chambre. Tout de suite après

la création de la *Symphonie de Luosto*, j'ai fait part à Ulla-Maija Kanerva, administratrice de l'Orchestre de Chambre de la Laponie, qu'il me plairait de composer un programme complet de concert pour cet ensemble qui m'avait tant impressionné – dès que mes autres engagements me le permettraient. J'ai proposé en même temps que la création ait lieu en automne 2007. L'orchestre accepta cette offre avec empressement.

Écrire de la musique pour un concert au complet n'est pas une sinécure. Jouées ensemble, les œuvres doivent former une unité ininterrompue, au caractère soigneusement réfléchi qui capte l'intérêt actif de l'auditeur. Le point de départ gardait aussi un aspect pratique : les œuvres ne devaient pas être excessivement difficiles pour les musiciens qui devaient répéter minutieusement le programme en entier. Je n'ai pas décidé à l'avance du genre des œuvres : il fut déterminé par les demandes dramatiques du programme en entier.

Une seule chose était certaine dès le départ : je savais que le sommet du concert devait être ma *Symphonie no 14* qui serait ainsi orchestrée pour un petit ensemble comme l'Orchestre de Chambre de la Laponie : 16 cordes, quintette à vent et un ou deux percussionnistes – un total de 22-23 musiciens. De plus, il devint rapidement apparent que toutes les œuvres ensemble formeraient une sorte de grande « métasymphonie ». Et pourtant les œuvres devaient se prêter à une exécution individuelle. Le chef serait le directeur artistique de l'orchestre, John Storgårds. Rien d'autre ne fut décidé avant l'automne 2005.

Après avoir donné un cours de maître au conservatoire de Vienne en 2005, je rentrai en Finlande par avion où je rencontraï Per-Henrik Groop, le mari de la chanteuse Monica Groop. Per-Henrik me suggéra d'écrire une suite de chansons pour Monica qui avait chanté un rôle important à la création, en 2000, de mon opéra *Salaisuksien kirja* (1998) au festival de Savonlinna. Le projet pour l'Orchestre de Chambre de la Laponie me vint immédiatement à l'esprit. De retour à la maison, je pris sans délai contact avec Monica pour savoir si elle était intéressée à créer un cycle de chansons pour mezzo-soprano et orchestre de chambre. Elle répondit dans l'affirmative et c'est ainsi que la première partie du programme fut décidée.

Pour faire suite aux chansons, je désirais écrire un concerto pour alto parce que j'avais déjà composé des concertos pour plusieurs des instruments de l'orchestre symphonique mais pas encore pour l'alto. C'est ainsi qu'en automne 2005, la forme du concert en entier commença à devenir claire. J'ai voulu composer les œuvres dans l'ordre de leur exécution au concert de sorte que ses contours soient aussi contrôlés et stables que possible.

La tâche suivante fut de trouver des textes appropriés au cycle de chansons. Au printemps 2006, je tombai finalement sur la collection posthume du *Livre des questions* (1974) du poète chilien et prix Nobel Pablo Neruda (1904-1973). Le *Livre des questions* est la dernière œuvre de Neruda, un testament non conventionnel de son œuvre comme poète. La collection consiste ex-

clusivement en questions dont plusieurs sont de caractère étrange ou inhabituel : elles forcent le lecteur à regarder les choses à partir d'une perspective complètement nouvelle.

Je fus si fasciné par ces poèmes philosophiques que je choisis les textes pour le cycle de chansons dans les questions de Neruda. Comme je ne pouvais pas arranger la collection en entier, j'ai compilé les questions en onze nouvelles séries, chacune renfermant de deux à sept questions différentes. L'œuvre originale compte 74 poèmes et chaque poème contient normalement quatre ou cinq questions.

Composé au printemps 2006, le *Livre des questions* devint ainsi un cycle de chansons philosophique et méditatif. Les onze séries de questions sont chantées sans interruption. Pendant la composition de la pièce, je prenais soin de m'assurer que l'auditeur entende clairement les paroles. La première série de questions (*Jos olenkin - Si j'étais*) est récitée; ensuite seulement la soliste commence à chanter les paroles.

Le *Livre des questions* se termine par un bref postlude pour orchestre de chambre au cours duquel la soliste vocale quitte la scène pour être simultanément remplacée par la soliste de la seconde œuvre du concert, le *Concerto pour alto*. Le *Concerto pour alto* commence sans interruption sur le même accord que celui de la fin du *Livre des questions*. Tandis que l'atmosphère du cycle de chansons était méditative, le *Concerto pour alto* commence cependant avec force et pré-tention. Du point de vue dramatique, il forme ainsi un contraste approprié au *Livre des questions*.

En composant le *Concerto pour alto*, je dus faire très attention à sa durée. La longueur totale du concert en entier ne devait pas dépasser 80 minutes puisqu'il devait être enregistré sur un disque compact et un seul CD englobe un programme d'au plus 80 minutes. Si la dernière pièce, la *Symphonie no 14*, devait durer une demi-heure environ, le *Concerto pour alto* devait se limiter à 20-25 minutes.

Moulé en un seul mouvement, le *Concerto pour alto* renferme pourtant des parties lentes et plus rapides au caractère varié ou contrastant. La pièce présente aussi une cadence solo difficile où la soliste doit simultanément chanter et jouer. Dès le tout début, il fut décidé que la soliste serait Anna Kreetta Gribajcevic dont je connaissais le jeu puisqu'elle avait été altiste solo à l'Orchestre Symphonique de Lahti. Après le *Concerto pour alto*, les deux solistes de la première partie du programme viennent saluer le public ensemble, comme des partenaires égaux. La pause est suivie de la *Symphonie no 14*.

Terminée en février 2007, ma *Symphonie no 14* est orchestrée pour *darbouka*, *djembe*, gongs et orchestre de chambre. La *darbouka* est un tambour en gobelet joué avec la main plutôt qu'avec des baguettes et elle est répandue en musique arabe ; le *djembe* est un tambour d'origine africaine joué à mains nues. La technique pour jouer ces instruments de percussion raffinés est extrêmement compliquée et ce n'est que dans les dernières décennies qu'elle a pu être plus communément maîtrisée par des percussionnistes européens.

J'ai voulu utiliser ces instruments de percussion spécifiques – et aussi les gongs – parce que j'étais un peu las de la dite batterie occidentale. Les tambours à mains africains, arabes ou indiens sont des instruments rythmiques dont la nature se plie mieux à la production des nuances. Afin de pouvoir trouver un soliste dans les rangs des percussionnistes occidentaux, la *darbouka* et le *djembe* sont ici utilisés d'une manière un peu plus simple que ce dont les percussionnistes virtuoses arabes ou africains sont capables.

L'élément rythmique est ainsi mis en évidence dans ma *Symphonie no 14*, comme cela avait aussi été le cas dans des œuvres antérieures comme ma *Symphonie no 11* (1998 – où le *djembe* figure aussi parmi les instruments de percussion demandés) et le premier mouvement de ma *Symphonie de Luosto* (2003). La *Symphonie no 14* renferme trois « incantations » séparées où le percussionniste suscite littéralement une atmosphère donnée. Les incantations sont séparées par deux interludes pour orchestre de chambre sans percussion. De plus, l'œuvre renferme une section appelée *Procession*, comme une marche funèbre dominée par les gongs et tams-tams. Toutes les sections sont jouées sans interruption.

La première incantation commence avec un solo très violent de *darbouka*. Puis l'incantation est dominée par des figures répétitives hypnotiques au *djembe* qui mènent finalement à un grand sommet. Ces figures sont d'abord longues de 44 croches mais, au fur et à mesure que la

tension musicale augmente, leur durée est réduite à 37 croches. Dans la seconde incantation, qui s'ouvre dans une atmosphère de découragement, une idée rythmique répétée d'une durée de quinze croches évoque de la musique débridée, extrêmement rapide pour orchestre de chambre. Ceci est suivi de *Procession*, comme une marche funèbre, dominée par un motif rythmique répété d'une durée de treize noires, aux trois gongs et deux tams-tams. Cet épisode, qui progresse inexorablement et fatidiquement, marque le sommet de la symphonie en entier. Dans la troisième et dernière incantation (*Mantra de la fin*), un mantra rythmique de 27 croches au *djembe*, progressant dans le calme et à distance, met fin à l'œuvre.

© Kalevi Aho 2008

L'étendue exceptionnelle de la voix de la mezzo-soprano finlandaise **Monica Groop** repose sur un répertoire d'une grande audace musicale – un mélange riche et varié de musique baroque, du répertoire classique et des maîtres modernes. Elle fit ses débuts professionnels comme Charlotte dans *Werther* de Massenet avec l'Opéra National Finlandais en 1987 et est restée un pilier international depuis ses débuts londoniens au Covent Garden dans le cycle de l'*Anneau* de Wagner dirigé par Bernard Haitink et acclamé également par la presse et le public. Monica Groop a chanté avec plusieurs des plus grandes compagnies d'opéra et orchestres du monde, accompagnée par Carlo Maria Giulini, Sir Roger

Norrington, Neeme Järvi, Esa-Pekka Salonen, Seiji Ozawa, Zubin Mehta et Sir Georg Solti. Récitaliste accomplie, Monica Groop a donné des récitals solos au Carnegie Hall et à l'Alice Tully Hall de New York, au Wigmore Hall de Londres et au Musikverein à Vienne. Elle se produit régulièrement avec les pianistes Andrés Schiff, Rudolf Jansen, Roger Vignoles et Ilmo Ranta. Elle est aussi acclamée partout au monde comme interprète de musique baroque. Une série complète des chansons de Grieg sur 7 CDs se trouve parmi ses enregistrements sur étiquette BIS.

Anna Kreetta Gribajcevic a étudié à l'Académie Sibelius, au conservatoire de musique de Saarbrücken et à l'académie de musique Hanns Eisler à Berlin. Elle fut lauréate du concours d'alto BDI à Leverkusen en 1995 et elle gagna le concours d'alto de Tampere l'année suivante. Elle devint aussi lauréate de l'Association Juventus en France. Anna Kreetta Gribajcevic s'est produite comme récitaliste et chambriste en Europe et aux Etats-Unis, à de nombreux festivals et comme soliste avec l'Orchestre Symphonique de la Radio Finlandaise, la Sinfonietta de Tapiola, l'Orchestre Symphonique de Lahti, l'Orchestre de chambre Les Siècles, l'Orchestre Philharmonia et l'Orchestre Symphonique de Berlin. Elle a donné la création finlandaise de la *Sonate pour alto solo* de Ligeti et des concertos pour alto de Kurtág, Chrtchédrine, Ahmas et Aho. De 2000 à 2007, Anna Kreetta Gribajcevic fut première alto à l'Orchestre Symphonique de Lahti et elle occupe maintenant le même poste à

l'Orchestre Philharmonique de Turku. Elle enseigne aussi à l'Académie Sibelius.

Herman Rechberger a étudié l'art graphique et la guitare à Linz en Autriche et il poursuivit ses études de guitare à Zurich et à Bruxelles. Après avoir aménagé en Finlande en 1970, il a étudié la composition ainsi que la guitare, la flûte à bec, le hautbois et la musique électronique à l'Académie Sibelius à Helsinki. Comme soliste de flûte à bec, il a donné la création de ses propres œuvres ainsi que de celles d'autres compositeurs de divers pays européens, des États-Unis, de Cuba et des Émirats Arabes Unis. Herman Rechberger a travaillé comme réalisateur de musique contemporaine à la Compagnie de Diffusion Finlandaise et comme directeur artistique du Studio Expérimental de la CDF. Il s'est dédié à la musique orientale et africaine et il joue de divers instruments de percussion comme le *bendir*, la *darbouka*, le *djembe* et le *tama*. Il travaille maintenant surtout comme compositeur et il a reçu des prix à de nombreux concours internationaux et nationaux. Il est très actif aussi dans le domaine de l'éducation musicale pour enfants.

L'Orchestre de Chambre de la Laponie fut fondé en 1972. John Storgårds en est directeur artistique depuis 1996. L'orchestre professionnel le plus au nord de l'Union Européenne, l'Orchestre de Chambre de la Laponie est un orchestre régional dont le siège se trouve dans la ville de Rovaniemi ; il donne des concerts en Laponie

ainsi que dans toute la région arctique et la Finlande. Il est souvent invité à des festivals dont la Biennale de Tampere, Viitasaari Time of Music, la Semaine de musique de chambre de Kaustinen, le festival de la Norvège du nord, le festival de musique de Korsholm et, évidemment, le LuostoClassic où il joue régulièrement. Il s'est aussi présenté aux Séries Classiques de l'Orchestre philharmonique d'Helsinki. Il a donné la création finlandaise d'œuvres de compositeurs de renommée internationale de toutes les époques et de plusieurs compositeurs contemporains en vue. La Compagnie de Diffusion Finlandaise (YLE) TV 1 nomma l'orchestre et John Storgårds « Vuoden valopilkku » en 1998 et le Conseil des Arts de la Laponie accorda à l'orchestre le prix régional des arts pour la Laponie en l'an 2000. L'orchestre gagna encore le prix « Vuoden valopilkku » en 2003 pour la création de la *Symphonie Luosto* de Kalevi Aho en collaboration avec l'Orchestre Symphonique de la Radio finlandaise.

John Storgårds a étudié le violon, la composition et la direction à l'Académie Sibelius à Helsinki et ailleurs dans le monde. Depuis l'automne 2008, il occupe le poste de chef principal de l'Orchestre Philharmonique d'Helsinki tout

en continuant comme directeur artistique de l'Orchestre de Chambre de la Laponie (depuis 1996) et chef principal de l'Orchestre Philharmonique de Tampere (jusqu'à l'automne 2009). Ces postes furent précédés par des engagements avec l'Orchestre Symphonique de l'Université d'Helsinki (1992-96), l'Orchestre Symphonique d'Oulu (1997-2000) et la Sinfonietta de Tapiola (2001-03). De plus, il s'est présenté régulièrement comme chef invité avec les plus éminents orchestres de chambre finlandais dont Avanti!. Storgårds a également fait de nombreux enregistrements, surtout avec ses propres orchestres.

Sur la scène internationale, Storgårds dirige régulièrement aux Etats-Unis, en Océanie, au Japon et en Europe. Parmi les orchestres qui l'ont souvent engagé se trouvent l'Orchestre Symphonique de la BBC (avec lequel il fit ses débuts aux Proms de la BBC en 2005), l'Orchestre de Chambre Écossais et l'Orchestre de la RAI à Turin.

Storgårds joue et enregistre beaucoup aussi comme violoniste. Une œuvre importante de son répertoire est le concerto pour violon *Graal Théâtre* de Kaija Saariaho qu'il a joué partout au monde avec par exemple Avanti! et l'Orchestre de Paris. Storgårds reçut le Prix de Musique de la Finlande en 2002.

KYSYMYSTEN KIRJA

[1] I. Jos olenkin

Jos olenkin huomaamatta kuollut
keneltä kysyn kelloa?

Mistä saa kevät
niin paljon lehtiä?

Miksi yön hattu liittää
kuvussaan niin monta reikää?

Mitä sanoo vanha tuhka
tulen rinnalla kulkiessaan?

Miksi pilvet itkevät niin vuolaasti
ja ovat aina vain iloisempia?

[2] II. Ruusun asu

Tiedätkö onko ruusu alasti
vai onko sillä vain tuo asu?

Miksi puut piilottavat
juurtensa loiston?

Mihin ripustaa kolibri
häikäisevän tasapainonsa?

Kuuletko keskellä syksyä
keltaisia räjähdyksiä?

Elävätkö lehdet talvella
salaa, juurten kanssa?

Mitä oppi puu maalta
puhellakseen taivaan kanssa?

THE BOOK OF QUESTIONS

I. If I Just Had

If I just had died unnoticed,
From whom should I ask the time?

Where does spring
Get all its leaves from?

Why does the veil of night
Have so many holes in it?

What do the old ashes say
When they goes alongside the fire?

Why do the clouds weep so copiously
Though they keep getting happier?

II. The Rose's Apparel

Do you know if the rose is naked
Or whether it only has those clothes?

Why do the trees conceal
The magnificence of their roots?

Where does a hummingbird hang
Its dazzling equilibrium?

In the midst of autumn, do you hear
Yellow explosions?

In winter, do the leaves
Lead a secret life, with the roots?

What does a tree learn from the earth
So it can converse with the sky?

3 III. Merenneitojen kyynelet

Onko totta, että meripihkassa on
merenneitojen kyyneleitä?

Miksi kutsutaan kukkaa,
joka lentää linnusta lintuun?

Rakkaus, tämä, tuo ja se
jos niitä ei enää ole, minne ne menivät?

Entä kun maisema muuttuu
ovatko ne kätesi vai hansikkaasi?

Kun laulaa veden sini
miltä tuoksuu taivaan ääni?

4 IV. Minne päättyy sateenkaari?

Minne päättyy sateenkaari
sinun sieluusi vai taivaanrantaan?

Vaipuvatko rakkauden mietteet
sammuneisiin tulivuoriin?

Onko kraateri maan kosto
vai onko se sen rangaistus?

Minkä tähtien kanssa puhuvat
joet jotka eivät laske minnekään?

Kuka herättää auringon
joka nukkuu hehkuvalla vuoteellaan?

Sirittääkö maa kuin sirkka
taivaan musiikin seassa?

III. A Mermaid's Tears

Is it true that amber
Contains a mermaid's tears?

What do we call a flower
That flies from bird to bird?

Love, this, that and it:
If they no longer exist, where did they go?

And when the landscape changes,
Are they your hands or your gloves?

When the blue water sings,
What is the scent of heaven's voice?

IV. Where Does the Rainbow End?

Where does the rainbow end,
In your soul or on heaven's shore?

Do the thoughts of love sink down
Into an extinct volcano?

Is a crater the earth's revenge
Or its punishment?

With which stars do the rivers talk,
Rivers that do not end anywhere?

Who will awaken the sun,
Sleeping in its glowing bed?

Does the earth chirp like a cricket
Together with the music of heaven?

5 V. Nainen unessa

Kuka oli nainen joka sinua rakasti
unessa, kun nukuit?

Minne menee se mitä unessa näimme?
Muidenko uniin?

Ja kun herään kuoleeko taas
isä joka elää unissa?

Kukkivatko unen kasvit
ja kypsyttävät raskaita hedelmiään?

6 VI. Mitä merkitystä?

Mitä merkitystä minulla on
unohduksen tuomioistuimessa?

Missä muodossa ilmenee nyt
se mikä ei ole vielä valmis?

Onko luinen sydän
persikan edustaja?

Mihin ikkunaan jäin
katsomaan kuopattua aikaa?

Vai onko se mitä katson kaukaa
elämää jota en ole vielä elänyt?

7 VII. Lapsuuteni kuollessa

Miksi lapsuuteni kuollessa
emme kuolleet molemmat?

Ja jos olen kadottanut sieluni,
miksi minua seuraa sen luuranko?

Sieltäkö, minne minut hukattiin
minä viimein löysin itseni?

V. The Woman in the Dream

Who was the woman that loved you
In a dream, while you were sleeping?

That of which we dream: where does it go?
Into the dreams of others?

And when I awake, does he then die,
The father who lives in my dream?

Do the dream-plants blossom
And ripen into fresh fruits?

VI. What Meaning?

What meaning do I have
In the court of oblivion?

That which is not yet ready –
In what form does it now appear to us?

Is a bony heart
The peach's proxy?

In which window did I stand
And watch buried time?

Or is it that, which I distantly observe,
Life that I have not yet lived?

VII. When My Childhood Died

Why, when my childhood died,
Did we not both perish?

And if I have lost my soul,
Why does its skeleton pursue me?

Was it there, where I became lost,
That I finally found myself?

[8] VIII. Tunneli

Eikö elämämme olekin tunneli
kahden valonkajastuksen välissä?

Tai eikö se olekin valoa
kahden pimeän kolmion välissä?

Tai eikö elämä olekin kala
josta piti tulla lintu?

Sulautuuko sinun hajoamisesi
toiseen ääneen ja toiseen valoon?

Päätyvätkö sinun matosi
koiraan vai perhoseen?

Suuteleeko suusi neilikoita
huulilla, joita ei vielä ole?

[9] IX. Kun näen meren

Kun jälleen näen meren,
onko meri nähnyt minut vai ei?

Miksi aallot kysyvät minulta
samaa kuin minä niiltä?

Ja miksi ne iskevät kallioon
hukkaan heitetyllä innolla?

Eivätkö ne väsy toistamaan
julistustaan hiekalle?

[10] X. Kukkiva omenapuu

Etkö näe että omenapuu kukkii
kuollakseen omenassa?

Etkö itke naurun keskellä
kera unohduksen pullojen?

VIII. The Tunnel

Isn't our life a tunnel
Between two dawning lights?

Or isn't it a light
Between two dark triangles?

Or isn't life a fish
That ought to become a bird?

Does your dissolution merge
With another sound and another light?

Do your worms end up
In a dog or a butterfly?

Do your lips kiss the carnations
With the lips that don't yet exist?

IX. When I See the Sea

When I see the sea again,
Has the sea seen me, or not?

Why do the waves ask me
The same that I ask them?

And why do they break on the rocks
With squandered enthusiasm?

Will they never tire of repeating
Their proclamation to the sand?

X. The Flowering Apple Tree

Don't you see that the apple tree is blossoming
In order to die in an apple?

Don't you cry amid laughter
With the bottles of oblivion?

[11] XI. Perhoset

Milloin lukee perhonen sanat
jotka siivissään se lentää?

Mitä kirjaimia mehiläinen osaa
jotta se tuntee reittinsä?

Ja millä luvuilla muurahainen
vähentää kuolleet sotilaansa?

Miksi pyörremyrskyjä kutsutaan
silloin kun ne ovat palkoillaan?

Miksi syksy jää oksistoon odottamaan
kunnes lehdet putoavat?

Onko maan alla magneetti,
syksyn veli?

Milloin maan alla sanellaan
ruusun aikomus?

*(Runot Pablo Neruda, espanjan kielestä
suomentanut Katja Kallio. Runoja yhdistäen
muokannut uudelleen järjestänyt ja otsikoin
varustanut Kalevi Aho.)*

XI. Butterflies

When does the butterfly read the words
That it carries in its wings as it flies?

What letters does the bee understand
So that it knows what route to follow?

And with what numbers does the ant
Subtract its dead soldiers?

Why do we call them whirlwinds
When they stay in one place?

Why does autumn stay in the branches,
Waiting for the leaves to drop?

Is there a magnet beneath the ground,
Autumn's brother?

When is the rose's intention determined,
Under the ground?

*(Poems by Pablo Neruda, translated from Spanish
into Finnish by Katja Kallio. Poems reordered,
assembled, and provided with movement titles
by Kalevi Aho.)*

Excerpts from *Kysymysten kirja* (published by Loki-Kirjat in 1999), the Finnish translation of Pablo Neruda's *Libro de las preguntas*, are reprinted with the kind permission of the publisher and the translator Katja Kallio.

DDD

RECORDING DATA

Recorded in November 2007 in Rovaniemi Church, Finland

Recording producer: Marion Schwebel

Sound engineers: Andreas Ruge

Digital editing: Elisabeth Kemper

Recording equipment: Neumann microphones; RME Micstasy microphone preamplifier and high resolution A/D converter;

Yamaha DM1000 digital mixer; Protools Workstation; B&W Nautilus 802 loudspeakers; STAX headphones

Executive producers: Robert Suff

BOOKLET AND GRAPHIC DESIGN

Cover text: © Kalevi Aho 2008

Translations: Andrew Barnett (English); Horst A. Scholz (German); Arlette Lemieux-Chéné (French)

Photograph of John Storgårds and the Chamber Orchestra of Lapland: © Marco Borggreve

Photograph of Anna Kreetta Gribajcevic: © Juuso Vuorenoja

Photograph of Monica Groop: © Per-Henrik Groop

Photograph of Herman Rechberger: Photograph of Maarit Kytöharju / Fimic

Typesetting, lay-out: Andrew Barnett, Compact Design Ltd, Saltdean, Brighton, England

BIS recordings can be ordered from our distributors worldwide.

If we have no representation in your country, please contact:

BIS Records AB, Stationsvägen 20, SE-184 50 Åkersberga, Sweden

Tel.: 08 (Int.+46 8) 54 41 02 30 Fax: 08 (Int.+46 8) 54 41 02 40

info@bis.se www.bis.se

BIS-CD-1686 © & ® 2009, BIS Records AB, Åkersberga.

CHAMBER ORCHESTRA OF LAPLAND and JOHN STORGÅRDS

BIS-CD-1686